

Dr. Željko Lavo
Drovačkova 6/II
LJUBLJANA
6 Komada
— avčeva 4a

ISTRA

... jer propade li nam zauvijek Rijeka,
izgubismo Primorje, a izgubismo li Pri-
morje sa željeznicama, možemo uzeti
kapu, pa kao prosjaci u bolji svijet...
A. G. MATOŠ

GLASILO SAVEZA JUGOSLOVENSKIH EMIGRANATA IZ JULIJSKE KRAJINE

„TERMINI“

Čekali smo da drugi prije nas progovore o tom »prvom talijansko-jugoslovenskom zvesku posvećenom hrvatskoj književnosti« riječke revije »Termini«. I to da progovore drugi, domaći Hrvati, jer bi mi ako prvi počnemo, bili možda napadnuti kao smutljivci. Čekali smo i čekali, ali osim članka S. Šimića nismo naišli nego na štire recenzijske prikaze.

Ostali građani ove države neka raspravljaju o literarnoj i kulturnoj strani te revije, kao i o nekim izrazima i tvrdnjama političke naravi

To su, kako rekosmo, pitanja o kojima neka raspravljaju u prvom redu domaći. Hoće li ljudi u Jugoslaviji prisvojiti Mussolinijevu izreku iz revije »Termini« i »više voljeti aktivnog četnika nego čuvenog mislioca«, to je pitanje koje nas zanima tek u drugom redu. Međutim, ono što piše Giuseppe Gerini o nama, to se u prvom redu tiče nas i privajamo si pravo da se na to osvrnemo: On kaže:

— Osim toga Italija je dala neka određena nacionalna prava jugoslovenskim manjinama. Hrvati i Slovenci, koji su od 1918 talijanski građani, uživaju beogradskim sporazumom neporecive koristi. I upravo — bilo je opaženo — fašistička vlada ima tako jak položaj i prestiž tako čvrst u duhu onih građana kojima materinski jezik nije talijanski, da im ona može od svoje volje dozvoliti izvjesna prava. »Sretna je zemlja Italija — kliče jedna praška novina — koja može da se služi toliko širokom darežljivošću i na taj način osigurati zahvalnost i vjernost slovenske manjine prema talijanskoj državi i njezinom Vodji«.

Ova jasna i generozna popustljivost Italije nije mogla da ostane bez blagotvornih uticaja na intelektualne redove jugoslovenskog svijeta. Ne sumnjamo ustvrditi da se zbiva jedan preokret pozicija: jugoslovenski intelektualci, koji su ranije gledali prema Pragu i prema Parizu, teže da se odvoje, da bi prihvatili put Rima«.

Tako Giuseppe Gerini u »Termini«. A on je direktor te revije, koja stoji pod zaštitom i nadzorom »Instituta fašističke kvarterske kulture«.

Gerini, dakle, govori poluslužbeno. Kada bi se udostojao da nam odgovori, mi bi mu postavili par skromnih pitanja. Ne da napadamo, već da jednostavno molimo razjašnjenje:

Na primjer:

Na koja »određena nacionalna prava« misli kada piše o »jugoslovenskim manjinama u Italiji«?

Koje su, konkretno, te »neporecive koristi« koje uživaju Hrvati i Slovenci u Italiji?

Koja je to praška novina pitala o »Zahvalnosti i vjernosti slovenske manjine prema talijanskoj državi i njezinom Vodji«?

Ponavljamo: niti jednom riječi ne napadamo, već molimo odgovor samo na ta tri pitanja. To je, mislimo, dosta skromno.

G. Gerini nam, po svoj prilici, neće odgovoriti. Ne zato, sigurno, što ne bi umio, već s jednostavnog razloga što ljudi na visokim položajima imaju uvijek pune ruke posla, pa nemaju vremena da se osvrću na zapitkivanje nekih malih, skromnih i siromašnih tjednika.

Ali — ako nam ne odgovori direktor Gerini — tada treba da nam na ta pitanja odgovore oni Hrvati koji su pomagali pri uređivanju te revije i koji su u toj reviji pisali. Jer oni moraju znati što Gerini u tom programatskom članku hoće da kaže. Jer u protivnom slučaj ne bi sigurno, kao ispravni rodoljubi, svojom surad-

„Hrvatski dnevnik“ o reviji „Termini“

Stanislav Šimić naziva reviju „Termini“ trojanskim ždrebetom s Rijeke

U zagrebačkom »Hrvatskom dnevniku« prikazuje mladi hrvatski književnik posljednji broj riječke revije »Termini«. Prenosimo taj aktualan prikaz:

Sudbonosnih li slučajeva u životu! Ali čovjek se katkada zna oprijeti sudbini; katkad se oprijeti mora. Uspijeva mu tako te napriličku pročita »prvi talijansko-jugoslovenski zvezak« mjesečnika »Termini«, koji izlazi u Fiume (Italia), dakle na Rijeci, pa ipak ne postane ni politik ni satirik; premda bi, pročitavši ga, trebalo da postane i jedno i drugo. Nemoguće mu je dapače da bude makar kritik, unatoč tomu što je taj »zvezak« »posvećen hrvatskoj književnosti«. Preostaje mu da bude rdjav — mogao bih reći: nesavjestan — reporter. Da bude dakle svremen.

Iskazujući kako je i radi čega je potrebno »izmjenično upoznavanje« između talijanskih i »jugoslovenskih intelektualaca«, čemu služi i dvobroj spomenute revije »Termini«, direktori di rivista mensile di cultura, Giuseppe Gerini, piše u članku »Italija i Jugoslavija«: »Danas poslije svega, što se kazalo i potvrdilo bez preučavanja o beogradskim sporazumima, zbliženje Italije i Jugoslavije prikazuje se kao jedno od najzdravijih i najoportunijih djela musolinijanske politike«. — Osim ostalih, nadasve zanimljivih, političkih razlaganja, pa frankofobe i isticanja, kako je fašistička vlada »dala neka određena nacionalna prava jugoslovenskim manjinama« Gerini veli, da ta »jasna i generozna popustljivost Italije nije mogla ostati bez blagotvornih utjecaja na intelektualne redove jugoslovenskoga svijeta. Ne sumnjamo ustvrditi (!), da se zbiva jedan preokret pozicija: jugoslovenski intelektualci, koji su ranije gledali prema Pragu i prema Parizu, teže da se odvoje, da bi prihvatili put Rima« (Prijevod u »Termini« od V. R.)

Zaista: najpoznatiji hrvatski pisci: Vojmil Rabadan, Vladimir Rismondo, Ivo Lendić, Luka Perinić, Jeronim Korner, Ante Cettineo, M. Sućević »prihvatili su put Rima« i preko Jadranskoga mora, preveli od četrdesetak talijanskih autora nešto pjesama članka i fragmenata proze u svoj jezik, da su, uza sav otpor, da ne budu prevedeni, navlastito stihovi ostali žedni duha. Najžedniji su duha u njihovom jeziku čini se stihovi, koji su ga u originalu imali najviše. Po toj svojoj žedji svi su ti pre-

vedeni stihovi slični. Proza se manje opirala — valjda stoga, jer je njezinoj ženskastosti godilo, što je prevode raznježene integralne glave.

Premda nam je eto moguće uvidjeti, kako Ungaretti-jev duh ne stiže u hrvatski jezik, nismo kadri prepoznati, je li što Ujevićeva duha u talijanskom jeziku prevodioca Bruna Neri-a. »Lamento Quotidiano« — spomenuti je — nije baš bolja Ujevićeva pjesma: previše jer »svakidašnja jadikovka« poezije, pogotovu medju nesvagdašnjim njegovim stihovima. Po tom, što su i prijevodi s hrvatskoga na talijanski bez srokova, ondje gdje ih u originalu ima, zaključiti je da su odviše »slobodni«.

U tom posebnom dvobroju »Termini« ima uopće odviše »slobode«. Tu Ljubomir Maraković, koji je zajedno s Brunom Neri-em u ime hrvatske književnosti uredio »prvi talijansko-jugoslovenski zvezak« toga časopisa — objavljuje prikaz »La letteratura croata contemporanea«; u njemu prikazuje »slobodno«, da u »Hrvatskoj Reviji« ima marksizma; »slobodno« pripovijeda o raznim pojavama u hrvatskoj književnosti; osobito »slobodno« govori o ekspresionizmu; nadasve »slobodno« uvodi i ne uvodi ljude u književnost; neobično »slobodno« daje veličinu prostora pojedinim piscima u toj »antologija di contemporanei«: Nazor (kao pjesnik), Krklec, Ujević, — Lendić po prostoru, koliki im je svakom napose dan, jednaki su. Bez obzira na još štošta drugo, u čemu je Maraković »slobodan«, nezgodno je što se on »sloboduje«, da bez dopuštenja raspolaže s »tudjim književnim proizvodima, kao na pr. s pjesmama A. B. Šimića. Počast, koja se kome odaje time, što mu se književni rad smatra za vrijedan, nije punomoć, da se s književnim proizvodima dotičnoga čini, što se god hoće.

Nepoznato je, kako se u »prvom talijansko-jugoslovenskom zvezku« osjećaju Alfrević, Andrić Batušić, Bonifačić, Brlić-Mažuranić, Budak, Cesarić, Cettineo (taj valjda dobro!), Kolar, Kovačić, Nametak, Perković, Polić, Šop, Sudeta, Tadijanović, Vlaisavljević. Matoš je takodjer strpan u »talijansko-jugoslovenski zvezak«; razboriti neka zaključuje, kako bi se poslije toga čutio da je živ. Pitanje je, da li i ti ostali autori »izmjenično upoznavanje« shvaćaju kao fašističku propagandu, kako su to uredili urednici »prvog talijansko-jugosloven-

skog zvezka« a prevodioci ijevskavi i ekavski preveli s talijanskoga na hrvatski i nehrvatski. Kako je moguće, da dvobroj jednog časopisa bude posebno »posvećen hrvatskoj književnosti«, pa da se u njemu nadasve ističe i slavi politika — talijanski fašizam, a da se, kada se radi o predstavljanju hrvatskog kulturnog duha, nigdje ni jednom riječju ne spominje politika — hrvatski demokratizam?

»Posvećen hrvatskoj književnosti«, dotični zvezak »Termini« na prvih šest stranica donosi ulomke iz nekih Mussolinijevih govora, izrečenih u vrijeme između 1919 i 1936 god. Fašistički aforizmi. Godine 1925 Duce je kazao:

»Priznajem fašističku inteligenciju, pa sam stoga bio naklon osnivanju časopisa i intelektualnih borbenih novina, ali želim, da ovi izoštre svoj um, da bi s fašističkoga gledišta nepoštedno kritizirali socijalizam, liberalizam i demokraciju. Ako naprotiv ovi moraju iskoristiti progutanu univerzitetku kulturu, kod čega ih savjetujem da je što brže asimiliraju i još brže probave, ako ovi samo dosaduju i hiperkritiziraju sve, što se dađe kritizirati u ovako složenom pokretu, kao što je fašistički, onda vam ja otvoreno kažem, da više volim aktivnog četnika, nego čuvenog mislioca«. (Tako glasi prijevod u »Termini«.)

Nemoguće je bilo dakle što nepristrano kazati o hrvatskoj demokraciji, seljačkom pokretu i kulturno-političkom hrvatstvu uopće. Kako je onda moguća kulturna suradnja s nekim, tko ne dopušta, da u toj suradnji imalo dodju do izražaja opće kulturne i kulturno-političke težnje naroda, s kojim hoće da suradjuje? Fašizam hoće, da u toj suradnji kulturno-politički radi samo on, da pomoću nje narine drugom svoju čisto političku volju. »Prvi talijansko-jugoslovenski zvezak« revije »Termini« posvećen je hrvatskoj književnosti, kako i koliko to hoće talijanski fašizam.

Ne zabranjujući ni fašizmu, da se prikazuje kako želi, demokracija ne samo da se iskazuje kulturno; ona tim dokazuje, da ga se u znanstvenoj obrani svojih istina ne boji. Fašizam naprotiv prezirući znanstveno i uopće kulturno raspravljanje samim tim isključuje svaku kulturnu suradnju s demokratskim narodima. Stanislav Šimić

A. G. MATOŠ O RIJECI

U reviji »Termini« zastupan je i pokojni A. G. Matoš. Stanislav Šimić kaže, da se Matoš ne bi baš dobro osjećao u toj reviji da je živ. Da i na ovom mjestu podupremo to Šimićevo mišljenje, prenosimo iz Matoševih sabranih djela feljton o Rijeci. (Izdanje Binoze, knjiga IV — 1937, str. 28 i dalje.)

11 studenoga 1909.

I evo nas na Rijeci. Treba doći u taj nesrećni, oteći nam grad i osjetiti, da je Hrvat i Hrvatska danas jedno poniženje i jedna sramota! Tri četvrtine kapitala je na Rijeci u hrvatskim rukama, sav puk je hrvatski, i to najvrijedniji, najradiniji, najinteligentiji puk hrvatski, i mi tu ipak nemamo ni onoliko autonomije, koliko srpska crkvena općina, nemajući prava podići ni hrvatsku osnovnu školu! U gradskom zastupstvu ima samo Hrvata odroda i renegata kao Ossoinack, Modrih, Copatich i slični izdajice. Ungaro-Croata sjajno napreduje, a senjsko parobrodarsko, čisto hrvatsko društvo toliko se klima, koliko mi rekoše gg. Milan Gremer i Ante Kolanj, da ćemo morati pomišljati na narodnu subvenciju. Časnom gosp. Bujanu, kateheti, uskraćena je služba i plaća samo zato, jer je Hrvat u gradu gdje su u silnoj većini Hrvati i gdje vlada hrvatski kapital! Evo primjera, da se vidi, kako banditski Mađari meću nož pod grlo našem Primorju i kako ekonomski »sifni rad« ništa ne vrijedi bez hrvatske svijesti.

Od kanala pa do utoka Rječine u

njom davali legitimaciju toj reviji.

Pri koncu podvlačimo još jednom: Ovo nije ni napadaj ni polemika. Jedino molba za razjašnjenje. I to u imenu svih onih koji ovaj naš mali list smatraju svojim jedinim glasilom. A tih ima dosta — tako po pri-

more stere se t. zv. Delta, spadajući pod Sušak, dakle pod Hrvatsku, nastavljaajući riječku luku i prolazeći u autonomno hrvatsko primorje. To je mjesto, gdje bi vremenom mogla postati hrvatska luka, konkurencija riječkoj i šta učiniše Mađari? Sušačku obalu spojiše željeznicom za riječku luku i nasuše na morskou stranu željezničkih tračnica nasip, uzak nasip, kojim je kao mađarskim zemljištem odsječena cijela sušačka obala od dodira sa morem! Sad spremaju Mađari istim načinom nasip za prugu duž obale sve do Kraljevice i tako će nam jednostavno oteći cijelu obalu do toga mjesta i proširiti svoj plijen od Rijeke do Bakarskog zaliva! I dok se događaju i spremaju ti atentati, naši političari kibicuju a na Rijeci nije organizovana legija, koja bi slomila ulični teror rufijanske talijanske korumpirane i veleizdajničke manjine pod vodstvom mafijaša Zanelle. Patriotizam čestitog Erazma Barčića je nesumnjiv, ali riječki pučani svi se tuže, da je i on »gospodin«, da sve neuspjehe svoje riječke politike ima zahvaliti tome što nije zalazio u narod i radio sa pukom, koji je i usred današnje Rijeke znao ostati hr-

ličići oko 600 hiljada plus nekih sedamdesetak hiljada. I to su samo oni koje direktno tangira sve ono što se piše o »određenim nacionalnim pravima jugoslovenskih manjina«.

(t. p.)

vatski, karikirajući tamošnji talijanski žargon muzikom našeg čakavskog akcenta. Mađaru smo toliko zazorni, te voli Talijanu no nama. Kraj oko guvernerove palače, via Giuseppe, zvao se Star, Belveder — Harmica, corsia Deak — Beli Kamik, via del Flosso — Rov, Molo lungo — Palada. Među riječkim Hrvatima ni sada se ne izgubiše domaći gradski nazivi kao Lešnjak, Maršević, Gomila, Barbokan itd. Šaka Regnicola (Talijana iz Italije kao onaj Frankov sicilski liječnik) gospoduje u ime irredente u gradu, koji god. 1848 osvoji, kako veli pečinska ploča pod Trsat-gradom ban Jelačić za Bunjevčeva županovanja, da nam ga mađarsko naslije sa talijanskim veleizdajstvom nanovo otme, pomagano izdajstvom riječkih kapitalističkih renegata.

Inače je Rijeka bogatstvom, golemim svojim industrijama, elegancijom na Corsu i trgovinom u luci unatoč svom malom prostoru pravi velegrad prama pospanom, beamterskom, nepoduzetnom i neindustrijskom Zagrebu. Bez obilježja nacionalnog, vrijeda Rijeka isto toliko oskudicom intelektualnog momenta u svom općem dojmu. Kao u ostalom Primorju, avita cultura italiana nije nigdje ostavila višeg umjetničkog i kulturnog traga. Sve te bijedne latinske relikvije su ostaci Mijetaka, trgovačkog grada bez dublje kulture kao Firenca, Rim ili Milan. Sva talijanska kultura je na Rijeci grozan nekav furlanski žargon, lažni politički dnevnik i kazalište, gdje gostovaoše švapska opereta. To je ta avita cultura! Što se pak intelektualne moderne Italije tiče, mi znamo, da je danas sila drugog reda. Oružana francuskom, njemačkom i slavenskim kulturama, hrvatska misao ne mora se plašiti »Broda«, kojim upravlja duh kao snob Rapagnetta narečeni d'Annunzio.

Svršetak na 2. strani I. stupac.

A. G. Matoš o Rijeci

Nastavak sa 1. strane.

Na Rijeci posjetih gosp. Supla. Dva puta se s njime nadoh: prvi put u njegovom uredništvu, drugi put na ulici pred njegovom gostionom Campana, kraj luke, gdje nas sastadoše dva čudna turista: gg. Accurti i Stožir... Razgovarano naravno o politici, ali tih razgovora ne iznosim, jer nemam namjere interviewisati. Gosp. Supilo se ljutio na gosp. Zagorca, ali to nije ništa nova, jer se on kao polemicar mora uvijek ljutiti. A kada ljucenje postaje profesija, uzima profesionalnom ljutitelju sposobnost ljucenja. Dojam osobe gosp. Supla je dojam normalnosti, zdravija i rada. Politika je njemu sve: strast, jedini sport, ono što je voda ribi, i on bez nje ne bi mogao živjeti. On je sušta praktičnost, i ideje njemu, kao kakvom Amerikanu, vrijede samo ukoliko su izvedive. Kao svi današnji Primorci, čak talijanske knjige, on je baš u njenoj tradiciji našao duh praktične politike, politike Makijavelija i Cavoura, duh realizma, kojega u talijanskoj literaturi ima samo politička književnost. Ocjenjivati Supilovu politiku bilo bi prerano, ali ma šta se o njemu reklo, njegova je neprolazna zasluga, da su mađaroni ono na izborima za uvijek potučeni, te se, ako Bog da, više nikada neće oporaviti.

Bijah u Opatiji, ali što da pričam o Svabama, Mađarima i o atentatu hotela na prirodu, novca i austro-ugarskog filistra na poeziju onih zatona i šumica, gdje ima toliko lovora, da bi s njime mogao ovjenčati čelo i Dušan Plavšić, naš šogori! Više mi se od Opatije svida Grobnik sa svojim gradom, Jurom Starčevićem, »ručicama« i Grohovcem, sa pogledom na more i na herojsko dravno polje, sa ptičicama u svojim »šumama«, pčelama na cvijeću svog kamena, skakavcima i koscima u ogradenim livadama, ženama sa tovarom na naužuljenim leđima i momčuljcima među zrelim kupinama iza ovaca, što nad poljem i morem pjevaju: »Trajna nina ni nena« i »Popuhnul je«.

I tu, gdje nam je narod najbolji, najradiniji, tu nam oteše najbogatiji grad, tu zjjeva kao rana pod srcem Hrvatske izdaja i sramota prodane Rijeke.

O more, sinje more, tužno naše more Jadransko!

O PRAVDI

Ni po babu, ni po stričevima,
Već po pravdi Boga istinoga.

Sino Marko, jedini u maske,
Bolje ti je izgubiti glavu
Nego l' svoju ogrešiti dušu.

Pravda drži zemlju i gradove,
A nepravda ruši obadvoje.

(Is narodne mudrosti.)

Zadatak i cilj istine jeste da pokaže: gde i u čemu je dobro i zlo, korisno ili štetno, pozitivno ili negativno; gde i u čemu je istina ili laž, sloboda ili tiranija, pravda ili nepravda; i koja je strana kriva, a koja nevinna. Zadatak i cilj slobode, — izvan čijih granica caruju tiranija, kaos i anarhija, — jeste: da sredstvom zakonitog poretka i vladavine zakonitosti omogući normalnu evoluciju svega istinitog, zakonitog i pravednog, svega pozitivnog, dobrog i korisnog u životu kako prirode i životinja, tako i u životu čovečanstva. A zadatak i cilj pravde jeste:

1) da svaku zakonitu aktivnost u životu prirode, životinja i ljudi nagradi srazmernom protuvrednošću, dodajući ovoj i zakoniti interes;

2) da svaku povredu zakonitog poretka i zakonitosti uopšte, — računajući tu i svaki propust predanog vršenja dužnosti, — kazni protuvrednošću, koja tačno odgovara punom oštećenju oštećene strane, dosuđujući ovoj i zakoniti interes;

3) da svaku laž, svaku tiraniju i svaku nepravdu osuđi na smrt, sruši je, zgazi i satre, kako bi ne samo bili vaspostavljeni zakoniti poredak i vladavina istine, slobode i pravde, nego i kako bi uništene laži, tiranije i nepravde poslužile kao koristan materijal za izgradnju stepenica na lestvi opšte evolucije, odnosno na lestvi kako materijalnog i tehničkog napretka, tako i kulturnog progressa.

Otuđa zbir sviju pobjeda istine, slobode i pravde, od iskona, nad suprotnim rušilačkim silama, tačno odgovara kako nivou savremene opšte evolucije, tako i nivou savremene kulture i civilizacije, koje idu svakekad i svagde uporedo, kao i lice s naličjem.

I

U svakom poremećaju ravnoteže između suprotnih sila ili polova biva ispravljen od večne pravde. Svaka takova ispravka znači po korak napredovanja na beskrajnoj putanji opšte i večne evolucije. U toj činjenici ogleda se plemenitost krajnjeg cilja sviju potresa u vastoni i njenom životu i vladavina večne pravde.

Zemlja je ugasla zvezda. Od toga, što je ta nekadanja zvezda ugasla, ništa je bilo, ništa jeste, ništa će ikad biti ni zla, ni štete ni za šta i ni za koga. Naprotiv.

U svom starom nebu, zemlja je bila stihijski žestoko razdirana i potresana od vulkanizma i plutonizma. Ali, baš tim neizmerno žestokim potresima u svom starom nebu, zemlja duguje svoj kameni ugulj i

„JUTRO“ ZOPET PREPOVEDANO V ITALIJI

Ljubljana, nov. 1937. Ni veliko mesecev od tega, ko je bil na podlagi posebnega sporazuma med našo državno in Italijo zopet dovoljen ljubljanski dnevnik »Jutro« v Juljski Krajini. Kot protiuslugo je dovolila naša država uvoz tržaškega lista »Il Piccolo«. Pred kakimi petnajstimi dnevi pa so italijanske

oblasti kar na lepem zopet zabranile uvoz »Jutra«, češ da poroča o italijanskih problemih v okrnjeni obliki in po tujih virih.

Bržkone pa ni bilo krajevnim fašističnim organom po volji, da se ta slovenski list bolj čita kakor njihovo fašistično glasilo »Il Popolo di Trieste«.

V ITALIJI JE POLITIČEN PRITISK POOSTREN

Gorica, oktobra 1937. — (Agis). Tukašnja policija je doznala, da v nekem javnem lokalu gosti poslušajo poročila madridske radio postaje. V zvezi s tem je uvedla obširno preiskavo in aretirala veliko število ljudi. Mnogi med temi so bili radi pomanjkanja dokazov izpuščeni, nekateri konfinirani, med njimi tudi Kamenšek, lastnik lokala in Jug, bivši fašist iz Solkana, mnogi katerih imena nismo mogli doznati pa so bili stavljeni pod policijsko nadzorstvo.

Tudi iz drugih krajev Italije poročajo, da je politična policija v zvezi z špansko državljansko vojno poostrela nadzorstvo in da vsako najmanjše negotovanje ostro kaznuje. V zvezi s temi novimi poostrenimi merami so bila ustanovljena nova koncentracijska taborišča v zapuščenih in divjih krajih južne Italije, tako v bližini Potenze in v Genzianu. V mestu Empoli v Toskani je policija odkrila tajno organizacijo, ki je zbirala denar za valencijsko vlado in aretirala 130 njenih članov, dalje v Pontassievu, pa tudi v sami Firenzi so izbruhnili nemiri, ker je ljudstvo nezadovoljno s pošiljanjem prostovoljcev v Španijo in z ogromnimi stroški, ki so s tem v zvezi, medtem ko ljudstvo nima dela in ti pi v velikem pomanjkanju.

IZSELJENCI IZ JULJSKE KRAJINE

V mesecu oktobru so iz Trsta odpotovali z motornikom »Neptunia« za Argentino sledeči naši rojaki: Slokovič Marija, iz Pazina, Godina Pija iz Trsta, Samsa Jožef iz Malih Mun, Janez Ivana Iva in Peter iz Poljubina pri Tolminu, Škerjanc Albina in Škerjanc, Marija iz Poreda pri Divači, Ječič Jožef iz Vel. Žabelj, Hrovatin Vili iz Sempasa, Kocjančič Rugero in Kocjančič Adela iz Vižinade, Barut Albina iz Doleni pri Herpeljah, Kožuh Alojz iz Oseka, Sukovič Cecilija iz Botonega pri Pazinu, Okroglič Vilibald iz Podgore, Gerbec Marija iz Stanjela, Andrejašič Marija in Andrejačič Vladimir iz Vel. Brez, Ladič Marija, Ladič Danijel ter Ladič Karla iz Račic pri Podgradu, in Hvala Julija iz Lokovca pri Čepovanu.

Našim rojakom želimo kar največ sreče v novi domovini. — (Agis).

GRAZIOLI NA INSPEKCIJSKIH POTOVANJH

Trst, novembra 1937. (Agis). Ponovno smo že poročali, da vrši bivši sežanski centurion, sedanji pokrajinski tajnik fašistične stranke za tržaško, inspekcije po krajevnih fašističnih organizacijah. Na poti se je oglašil tudi v neki vasi na Krasu, kjer so mu morali prirediti seveda »navdušen« sprejem. Zgodilo se je, da je ob tej priliki manjkal domači župnik. Grazioli je to takoj opazil, se podal k njemu in vpričlo ljudi na nelep način nahnul župnika in izjavil, da zahteva, da je ob vsaki priliki kadar pride on, zraven tudi župnik. Ljudi je ta nastop jako neprijetno presenetil, ker je župnik že star in je daleč od domačih in tujih političnih dogodkov.

Z LAMPEDUSE JE POBEGNIL

Z otoka Lampedusa je pred kratkim pobegnil iz zaporov znani italijanski socialist Giacomo Costa. Z njim je pobegnilo še več tovarišev, po številu 4, ki so vsi prispeli srečno do francoske obale. (Agis).

prvu, spoljnu naslago svoje tvrde kore. U svom srednjem veku, vulkanizam i plutonizam nešto su bili popustili od svoje stihijske žestine. Ipak potresi su i tada bili vrlo žestoki. Njima zemlja duguje svoje granitne planine, svoje visoravni i svoje ravnice i doline. U svom novom veku, naročito u terciarnom, prvom periodu njegovom, potresi ma, tako nešto blažim, zemlja duguje svoje vulkanske tufove, lave i pepelne kiše, zatim svoje izvore, potoke i reke, svoja jezera i mora, i najzad svoju plodnost, svoje rasti-nje, životinje i ljude.

U tim ishodima potresa ogledaju se kako plemenitosti aktivnosti vulkanizma i plutonizma, tako i vladavina božanske pravde. A ako je zemlja i u trećem, savremenom periodu svoga novog veika izložena vulkanskim erupcijama i potresima, ma da sve ređim i sve blažim, to je zato, da bi mogla održati u životu i unaprediti sve, što na njoj, u njoj i oko nje živi bilo primarnim ili transformativnim, bilo prostim ili složenim, bilo sekundarnim životom. Jer zemlja bi postala ono, što je danas mesec: planeta bez rasti-nja, životinja i ljudi.

S druge strane, ako od zemljotresa i lave po nekad stradaju i ljudski životi i njihova materijalna dobra, to je zato, što seizmografiji i slični pronalasci još nikako ne odgovaraju ni potrebnom nivou opštega progressa, ni pravoj ceni, koju čovečanstvo mora da plati, da bi kako sebe, tako i svoja materijalna dobra obezbedilo pred opasnošću od vulkanskih erupcija i zemljotresa. Kad ta cena bude u celosti plaćena, opas-

NOVO POKOPALIŠČE V IDRJI

Idrija, oktobra 1937. — (Agis). — Znano je, da so želeli Italijani naše mesto kar preobraziti. Stari »Magazin« v sredini mesta se jim ni zdel več kaj pripraven za vojašnico ter so zgradili pri sv. Antonu impozantno novo stavbo — trdnjavo, ki naj služi temu namenu in ki dominira nad vso dolinico; do kasarne so zgradili tudi široko cesto, ki je izza kasarne podaljšana po Kanomli proti Sv. Luciji. Na »Vrhzeli« so gradili samostan za franciskane, ki pa je ostal nedograjen in zidovje sedaj propada. Pametno, da so opustili, smo že vsi kristjani, ni kaj več med nami misijonariti, zato je odprto sedaj dovolj široko polje v Abesiniji... Nasproti tem zidovjem je zrastle iz tal lepa stavba za oficirje, ki je že predana svojem namenu. Čez Idrijo so zgradili krasen betonski most, ki je odstranil velik ovinek mimo Didiča, ima pač svoj pomen... Asfaltirali so vso »Novo cesto« od hotela Didič do stare klavnice, v mestu pa so ulice še vedno take kot so bile, suhe in prašne ob lepem vremenu, blatne ob deževju. Tudi klavnico so postavili novo v Cegovnici. Dosedanja ob glavni poti proti Sv. Luciji ni bila dovolj higienična in po vseh novodobnih predpisih. Pri Marofu je postavljena nova elektro-centrala, katere lastnik je domačin. Sedaj je na vrsti pokopališče. Sedanje je res nehigijenično, ker je postavljeno v sredini mesta, in tudi že prenapolnjeno. Pa čeprav tako, vendar je premnogo src vezano nanj — vsa stara doba, boljše časi so zakopani v niem. Kaj misljo napraviti za ostanki pokopanih ni znano. Na tem mestu pa nameravajo postaviti park-sprehajališče za one, ki se jim ne ljubijo v prelepo bližnjo mestno okolico, ki nudi najlepši odih in krasne prirodne parke, ki jih umetno ni mogoče zgraditi. Pri gradbi novega, prej omenjenega mostu, so že okrnili kos pokopališča, ker radi pomanjkanja prostora ni bilo mogoče ukreniti drugače. Novo pokopališče gradijo daleč iz mesta, na položni trati pod Jeličnim vrhom, tik nad cesto Idrija-Godovič, ki je last posestnika Reica po domače »Pri Zagodu«. Obzidje je deloma že zgrajeno in tudi impozanten vhod. Na pokopališču bodo zgradili tudi cerkev. Ko bodo torej prihodnjič zvonovi vabili »na tisto tiho domovanje...« da se spomnimo svojih dragih, že ne bomo več imeli svojega dragega koticika kjer smo se do sedaj skozi tolika leta ob trepetanju tisočev lučic ustavljali na grobovih in v trpkem razmišljanju obnavljali zveze s pokolnimi. Tja daleč izven mesta se bomo napotili in bo nam tuje in dvakrat turobno — čeprav potrebno, dvakrat tuje, ker ne bo več samo naše...

POSOJILO ODBITO

Da vsaj malo uredi svoje finance, nevarno omajane z obnovitvenimi deli v Abesiniji, ki je z ozirom na pričakovano rentabilnost razočarala italijanske finančne kroge in drugimi ogromnimi stroški, je sklenila italijanska vlada preskrbeti si ogromno posojilo od 40 do 50 milijonov funtov-sterlingov pri raznih britanskih bankah, s katerimi je že stopila v pregovore. Z ozirom na napet položaj in neurejene politične odnose pa je britanska vlada pri dotičnih bankah intervenirala in ustavila pregovore, dokler se politična situacija med njo in Italijo ne razčisti. — (Agis).

nosti od zemljotresa biče avtomatski otklonjene. Dotle, stepen bezbednosti od tih opasnosti odgovarale samo zbiru uplačenih rata.

Poremećaji ravnoteže između suprotnih polova ili sila u zemljinj atmosferi, odnosno potresi koji nastaju usled tih poremećaja (u vidu groma, oluje, kiše, snega, šega, mraza i drugih meteoroloških pojava), imaju takođe trostruko plemeniti cilj:

1) Dovođenje poremećene ravnoteže, primenom sankcije predviđene zakonom pravde, u protivno, uravnoteženo i smireno stanje;

2) opstanak i napredak i plodonosan život rasti-nja, životinja i ljudi; pomlađivanje plodne zemlje stvaranjem humusa od otpalog i usahlog lišća i granja i uopšte od preživelog bilja, drveća i sviju drugih materijalnih organizama; i pucanje i drobljenje preživelih delova kamenja, njihovog pretvaranja u zemlju i njihovo prenošenje — sretstvom odronjavanja, vode i vetra — u doline i ravnice; i

3) primoravanje životinja, da pronalaze i sklanjaju se u podesna skloništa i primoravanje čovečanstva da pronade te razumno i korisno upotrebi gromobran, barometar i slične naprave; da dođe do odeće i obuće; do električnih centrala i industrije; do splavova, lađa, aviona, mostova i uopšte da ubrza materijalni i tehnički napredak.

U tim ishodima i koristima od njih, ogledaju se i plemenitosti cilja atmosferskih potresa i vladavina pravde.

DR. IVO MOGOROVIC

MALE VESTI

— Gradskoj biblioteci u Splitu darovao je talijanski konzul ponovno nekoliko knjiga po naredjenju talijanskog ministarstva za propagandu.

— U Mletke je stigla jugoslavenska vojna misija, koja se sastoji od dva generala i tri pukovnika, a koju vodi general Emil Berić. Gosti su pregledali grad, iz Venecije kreću u Milano i Torino, a odatle u Rim.

— V Italiji je izšel dekret o 40 urnem tedniku, ki pa predvideva precej izjem. Tako je za industrijo določenih 42 ur dela na teden, isto za državne službe, dočim je za kmetijstvo dopuščenih 10 ur dela dnevno. (Agis).

— Talijanski vojni ataše u Parizu general Disconti Prasca posjetio je ministra vojnog i podnio protest protiv stava izvjesnih francuskih listova, koji su pisali s omalovažavanjem o držanju talijanske vojske za vrijeme svjetskog rata.

— Za časa abesinske vojne je našlo smrti tuda okoli 100 mornarjev, ki so v pokopani v italijanskih afriških pristaniščih. Njih smrt so proslavili o obletnici fašizma in se je tedaj tudi izvedelo njih približno število. (Agis).

— Japanska štampa naročito ističe srdačnost koja se ispoljila prilikom susreta između talijanskih i japanskih trupa, kada su japanske trupe prilikom svoga nedavnog napredovanja na fronti kod Sanghaja stigle do rijeke Sučao, do koje se nalazi dio međunarodne koncesije koji čuvaju talijanske trupe.

— U cijeloj Italiji i u talijanskim kolonijama otkrivene su spomen ploče posvećene talijanskim dobrovoljcima, koji su pali u španjolskoj.

— »Daily Telegraph« piše o sporazumu Italije i Njemačke prema kojemu će Njemačka podupirati Italiju, da ne dodje do demokratskog režima u španjolskoj, a Italija će podupirati Njemačku u njenim kolonijalnim zahtjevima.

— V napuljskem predmestju Mercato bo zgradila napuljska banka »Banca di Napoli« na svoje stroške fašistični dom. Ta okraj je znan kot okraj, v katerem prebivajo samo revni sloji, predvsem delavstvo. To gesto banke pretstavljajo za te ljudi, kot poseben blagoslov (Agis).

— Vinska letina v Italiji je v primeru z lanko nekoliko boljša in predstavlja 58 milijonov kv. pridelka. V primeri s pridelkom v letu 1936, ko je bilo 54 milijonov kv., je za 4 milijone večji. Vendar pa je kvaliteta letošnjega pridelka nekoliko slabša, vsled stalnega deževja (Agis).

— V Rimu se je vršila važna skupščina, oz. zborovanje, mornarjev vse Italije. Ob tej priliki so delegati iz raznih mest opisali položaj mornarjev in zelo ostro zahtevali reforme. Zlasti trsto so v kritiki nastopili delegati iz Trsta in Reke, kjer so povdarjali, da so mornarji na ladjah preveč zaposleni, da so nezavarovani, brez pokojnin in sploh brez zaštite. Zahtevali so, da se njih položaj uredi. (Agis).

— Časopisi poročajo, da je »Duce« letel v lanskem letu z letalom vsega skupaj 51 in pol ur. To je dobrih 10 min. na dan. (Agis).

— Pred kratkim je prispel v Napulj parnik »Aventino«. Na njem je bilo 135 vojakov iz Španije, ki so bili vrnjeni v domovino radi raznih sumničev in deliktov. 127 vojakov je bilo obdolženih antifašističnega razpoloženja. Ostalih 8, med njimi 5 oficirjev milice, pa je bilo obdolženo tatvin in utaj denarja. Oni so namreč prejemale denar od podrejenih vojakov, ki bi ga morali odposlati v Italijo, kot prihranke, njihovim svojem. Oni pa so ta denar obdržali in čakali na to, da bodo odpošiljatelji mogoče padli v bitki. Z njimi v družbi je prišlo tudi 46 Frankovih oficirjev, ki imajo namen proučiti manevriranje s podmornicami v Speziji. (Agis).

— Poročajo da bodo s Ponze pologoma odstranili vse civiliste, domačine. Baje je že več družin bilo odstranjenih, radi vidnega simpatiziranja s konfiniranci. (Agis).

— V Reggio Emilia je bilo baže uničenih 16 velikih bombnih letal. Po številnih aretacijah in po začasnih ustavitvah dela v tovarni letal, domnevajo, da je bilo to delo sabotaže. Letala so kratko po startu vsa strmoglavila. (Agis).

— Nemška delegacija, ki je prišla v Italijo z namenom, da si ogleda tovarne za vojno industrijo, se mudi sedaj na Siciliji. Za potovanja po morju ji je na razpolago torpedovka »Fulmine«. (Agis).

— V Rusiji se je mudila delj časa italijanska tehnična komisija, ki je štela 20 članov. Sedaj so jo Rusi nenadoma izgnali. Baje je bila zaposlena pri gradnji torpedovk in križark. Njihovega vodjo so imeli par mesecev zaprtega. (Agis)

— Sežana. — 1. novembra t. l. se je vrnila v Sežano zastava 59. kraške legije s katero se je delegacija udeležila proslave pohoda na Rim. Na kolodvoru ji je bil prirejen svečan sprejem. (Agis).

— Trst. — 3. novembra t. l. so proslavljali v Trstu zmago pri Vittorio Veneto. Baje je ta zmaga odločila usodo svetovne vojne, kot piše tržaški »Popolo«. (Agis)

DROBNE VESTI IZ NAŠE DEŽELE

— Divača. — Nogo si je zlomil Viktor Bizjak, pravnik iz Divače. Baje je hotel, da bi se izognil živini, preskočiti zid, pa je pri tem tako nesrečno padel, da si je pri tem zlomil nogo. (Agis).

— Divača. — V Divači žive trije starčki, ki imajo nad 95 let. In sicer so to stari Umek, ki so ga pred kratkim poslali na občinske stroške v goriško srotišnico, iz katere pa bo kmalu ušel, kot je javil, dalje Rešaver in pa znani Peter, po domače Flifatov. To je vsekakor izredno redka in častna starost. Vsi trije so še čili in zdravi in se jih stalno vidi po vaških ulicah. (Agis).

— Gorica. — Sodišče je obsodilo na 4 leta zapora, na plačilo stroškov in izgubo pravic Antona Drufovko starega 28 let radi težke telesne poškodbe. (Agis)

— Gradiška. — Pred kratkim je dobilo nekaj vojakov v podpis neko listino, ki so jo v večini nič hudega sluteč tudi podpisali. Toda kmalu so izvedeli da so podpisali prošnjo za prostovoljstvo v Španijo. To je nekatere med njimi tako prestrašilo, da si je eden pognal kroglo v glavo, drugi pa je skočil pod vlak. (Agis).

— Idrija. — Petekli teden je umrl v Idriji Jurjavčič Anton, bivši sodni uradnik, ki je kasneje prestopil v službo idrijske občine in bil pri tej zaposlen do svoje smrti. Pri Idrijčanin ni bil kaj posebno priljubljen radi svojega uradovanja in postopanja z domačini. Dva dni pred smrtjo — na smrtni postelji — se je poročil z gđno Kosovo, lastnico gostilne v Idriji. Mir mu in pokoj! (Agis).

— Kobariid. — Pri delu se je ponesrečil Stanislav Cencič, star 27 let. Odpejati so ga morali v bolnico. (Agis).

— Oslavje. — V veliki grobnici so drugega novembra blagoslovili kriptu »Zlatih medalj«. Ob tej priliki se je vršila svečana maša za padle v vojni. (Agis).

— Ozeljan. — Radi prepovedane žganjkuhe, sta bila naznanjena oblastem Laznik Leopold in Josip, prvi star 33, drugi pa 42 let. Domnevajo, da je oba Laznika, kakor tudi Černetiča iz Šempasa denuncirala ista oseba. (Agis).

— Ozeljan. — Spacapan Friderika, stara 16 let je padla s kolesa in si zlomila desno ključnico. 24 letni Josip Jež pa je padel z vrtnega zidu, kjer je delal, da so ga morali v popolni nezavesti prepeljati v goriško bolnico. (Agis).

— Frcavina. — Ker je imel pri sebi smodnik, ki ga je jemal iz nerazstreljenih najdenih vojni ostankov, je bil naznanjen sodišču Ivan Kavčič. (Agis).

— Rojan. — Pod avto je prišel 17 letni Benedikt Martinčič. Avto je fanta tako nesrečno zadel, da ga je podrl, ko se je ta peljal s kolesom. Avtomobilist je, kljub temu, da je opazil nesrečo, vozil dalje. (Agis).

— Sezana. — Zadnji sejem je pokazal, da so cene živini v Italiji izredno visoke. Dočim se je pred par leti prodalo lepo govedo za komaj 1000 lir, jer poskočila danes cena na 3000 in čez. Vendar pa je ta porast prišel za nekatere prepozno, ker so tudi hlevi v tem času postali za toliko, kolikor so cene poskočile, bolj prazni. (Agis).

— Šempas. — Radi prepovedane in tajne žganjkuhe sta bila naznanjena Černetič Anton in Franc, prvi star 29, drugi pa 23 let. Pri preiskavi so ugotovili, da kuhata žganje in se pečata s prodajo tega. (Agis).

— Solkan. — Franc Čeč, star 50 let je zadel pri delu na njivi z krampom ob vojni izstrelek, ki je eksplodiral in ga zelo težko poškodoval. V obupnih okoliščinah je bil prepeljan v goriško bolnico. (Agis).

— Solkan. — Vsled nesreče z motorjem, je bil pripeljan v goriško bolnico v izredno težkem stanju in v popolni nezavesti 18 letni Severin Čermelj. 14 letni Ivan Gregorač pa je padel s stene in si razbil lobanjo. (Agis).

— Tolmin. — Radi tatvine dveh železnih drogov na škodo pokrajinske uprave, sta bila naznanjena sodišču Blaž Rutar, star 42 let in Albin Kragel, star 27 let. (Agis).

— Tribuša. — Pri delu se je ponesrečil 50 letni Ivan Brezavšek, ki se bo moral vsled poškodbe dalj časa zdraviti v goriški bolnici. (Agis).

— Trnovo. Z velikim svečanostmi je bil ustanovljen dopolavoro v Trnovem in v Lokvah. Svečanosti se je udeležilo mnogo zastopnikov oblasti. (Agis).

— Trst. — Mihael Radojković, star 40 let, je hotel v bližini Trsta preko proge, čeprav je videl da vozi po nji tovarni vlak. Vlak ga je prijel in podrl, toda kljub temu je neprevidni Radojković odnesel le majhne poškodbe in se čudežno rešil gotove smrti. (Agis).

— Tržič. — V morje so spustili veliko ladjo-cisterno, ki je bila zgrajena za Ameriko. Ladja je dolga 155 m, tehta 21.957 ton in ima 15.668 ton nosilnosti. (Agis).

— Tržič. — 31. oktobra se je vršila na prostem pred cerkvijo sv. Ambroža svečana maša za padle fašiste v svetovni vojni, dalje za padle fašiste v Abesiniji in za padle legionarje v Španiji. Po maši je bil velik nastop vseh fašistov in svečana povorka. Ves dan so morali fašisti nositi uniforme z vsemi dekoracijami. (Agis).

BOŽJI MLINI MELJEJO POČASI...

Provokaterska družina Piciga obsojena

Trst, nov. 1937. 26 oktobra t. l. se je vršil v Kopru proces proti družini Piciga iz Čezarjev, ki je kakor je naš list že poročal, podtaknil članom tamošnje slovenske posojilnice lepo vezano rdečo komunistično zastavo in nalepila na vidnih mestih komunistične letake, da bi tako spravile naše ljudi pod nedolžnem v ječo. Resnično so oblasti tedaj aretirale vse odbornike posojilnice in še celo vrsto Slovencev v Čezarjih in sosednih vaseh. Končno pa je resnica prodrla na dan. Po nedolžnem zaprtih 25 Slovencev so

morali izpustiti in zapreti zaupnika fašja Petra Picigo, njegovega zeta Zornado, njegovo hčerko in še druge člane njegove družine. Koprski tribunal je sedaj obsodil Picigo na 2 leti in 3 mesece, njegove sinove in zeta vsakega na 2 leti. Hčerka, ki je zastavo sešila in lepo vezala, je bila oproščena. Končno se bodo naši ljudje v Čezarjih lahko oddahnili, ko vidijo, da je glavni krivec vseh njihovih preganjanj končno sam padel v past ki jo je nastavil drugim.

ZNANA DOMAČIJA PRODANA

Trnovo oktobra 1937. — (Agis). V dolgo verigo prodanih domačij in posestev, ki pričajo o žalostnem stanju našega gospodarstva v Julijski Krajini, ki se, z lahakoto trdim, bliža robu propada, je vključen nov člen. Pred kratkim je bilo namreč prodano posestvo R. Valenčiča, vulgo Fetegeučevo v Trnovem. Veliko posestvo, obsegajoče velik kompleks gozda, travnikov, njiv in dve hiši, sta kupila Tomšič Viktor, znani industrijalec iz Ilirske Bistrice in Kovačič Jože iz Smrija za recu in piši 87.000.— Lir. Prvi je kupil parcele gozda, drugi pa ostalo posestvo.

Izredno nizka cena, za katero je bilo omenjeno veliko posestvo prodano nam tudi jasno priča, da je naš kmet povsem obubožan, ter od poljedelstva ne pričakuje več vira dohodkov, ki bi bili zadostni da ga preživijo, spričo visokih davatev, ki so posestvom naložene. Zato ne more in noče stremeti za novimi pridobitvami.

DRSKA KRADA U JELOVICAMA

Jelovice, novembra 1937. U noči između 23 i 24 prošlog mjeseca zadelila je velika nesreća našeg seljaka Juru Jurševića, zvanog Baćok. Njemu su te noći ukradli iz štale par konja, vrijednih do pet hiljada lira. Odmah je bilo alarmirano čitavo selo, koje se dalo u potragu za kradljivcima, ali do danas je sva potraga ostala bez uspjeha. Siromah Jure trpi zbog ove krađe veliku štetu, a napose zato jer mu je bilo već jedanput takodjer ukradeno u godini 1927 isto par konja, koje nije nikada našao.

Narod je u velikom strahu, jer se je sva sila besposlenih ljudi razbježala iz gradova po našim krajevima da traže posla i kruha, a naročito iz Trsta.

KRADJA U ŽUPNOM STANU U VODICAMA

Vodice, novembra 1937. Prije izvjesnog vremena smo javili kako nemamo već odavna u našem selu svećenika, i kako nam dolazi vršiti službu svećenik iz Slivlja. Sada smo dobili novog svećenika, ali ne našeg čovjeka, nego čovjeka kojeg mi ne razumijemo, kao što ni on nas ne razumije, jer ne zna našeg jezika. Narod je zbog ovog nezadovoljan, te zapušta crkvu.

Čim je ovaj novi svećenik preuzeo dužnost, pozvao je k sebi crkvene starje-

NIKOLA ŽIC, ZAGREB :

IZ GRADE ZA ZBORNİK O ISTRI

Šajini. D. a) nazivi ženskog odijela: košulja, »kamižot« (= košulja bez rukava), »modrna« (od sukna), »tkanica« (pojas), »čerma« (preko »modrne« za zimu), »trake« (na vlasima), »špindule« (= naušnice).

b) naz. muškog od.: košulja, »kožat« (= prsluk), »koret« (sukneno), »brageše«, »bojki«, »opanci, postoli.

c) škrinje: ima ih i izradjene su doma.

d) stolice: isto tako.

e) zemljano posudje: Iz Raklija, nazivi: lonci, lone.

f) drveno posudje: iz Kranjske, nazivi: zdjela, brenta.

g) čuture: »baila« iz Kranjske; »tikva« doma raste.

h) druge sprave za kuhinju: »trpije« (tronog), »komoštre« za kotao, kotao, »lovič«, »pršura«, »vrnjača«, »podela«.

i) košare: koš za kruh, domaći proizvod.

j) ručne torbice: »bisage«, kao gore.

k) kola, jarmi: »kambe« (oko vrata za vola), brana, lakulja, »ruganj«, domaći proizvod.

l) glazbala: »miješnica«, »duplice«, »roženice« (domaći proizvod); »šurla« (od drugud).

m) naušnice etc.: »špindule« (= naušnice), »pašeta«, »križe«, »štelas«, »vitice« (na prstu), »srce«, prsteni.

Jakov Cecinović, izloženi kapelan.

Sterna (kod Čepića). A a) župna crkva sv. Mihovila sagradjena je pod župnikom Martinom Uljenikom, rođenim iz sela Kubertun u ovoj župi; gradjena je u tzv. »Kornspecherstilus«; (God.?) U crkvi se nalazi krsni kamen s glagol-

šine iz svih triju sela, da u prisustvu njihovom pregledaju crkveni inventar. Ovi su ljudi ustanovili da su iz župnikovog stana, koji je inače bio zatvoren cijelo vrijeme od kada je bivši župnik otišao, pokradene mnoge vrijedne stvari koje su bile pohranjene na tavanu. Među ostalim ukradena su četiri starinska svjednjaka, jedan mali mjedeni kip, četiri svjetiljke i još mnogo drugih stvari. Za ovu kradju nitko nije znao, a nitko ne zna ni kada je izvršena i tko ju je izvršio.

SELJACI PRISILJENI DA ORGANIZIRAJU NOĆNU STRAŽU RADI UČESTALIH KRADJA

Trstenik, novembra 1937. Uslijed loše ljetine, mi smo predviđjali da će u našim krajevima nastati glad, a i krađe. To nas je sada na početku zime i zadesilo.

U noći između 16 i 17 prošlog mjeseca ukradli su Poropat Jurj jednog magarca i nekoliko kokoši, a seljaku Poropat Ivi pet ovaca. Te krađe su navodno izvršili doseljeni radnici koji su sada ostali bez posla. — Narod je u velikom strahu zbog ovih krađa, te se je počeo organizirati da se zaštiti koliko je moguće. Tako da će od sada držati noćnu stražu po selu četvorica muškaraca oboružani toljagama.

RAZBOJNIČKI NAPADAJ NA SELJAKA

Volosko, novembra 1937. Danas 28 prošlog mjeseca na večer dogodio se jedan našem seljaku iz Lipe nemili događaj. On se vraćao kući sa svojim kolima u koja je imao upregnuta svoja dva vola. Na jednoj osami na Novoj cesti dolazila su dva automobila svaki sa jedne strane i nenadano se oboje zaustave kraj njegovog voza, a istodobno iz šume skoči na cestu oko deset ljudi, te je od svih zajedno bio napadnut i htjeli su mu oteći volove. Srećom je kratko vrijeme nakon toga nadolazio jedan drugi auto, te je tada naš jadnik počeo vikati, a nakon toga se je ta razbojnička banda pobojala i brzo ukrcala na svoje automobile i nestala u noć u protivnom pravcu. Seljak je gledao za automobilima da bi vidio broj, ali ga nisu imali.

To se je doznalo po okolišnim selima te naši seljaci ne idu kao prije kući sami, već se čekaju i odlaze u skupinama.

NAŠI POKOJNICI

† SLAVA BORDON

Pred kratkim je umrla v Čezarjih pri Kopru, v svojih najboljih letih Slava Bordon. Dekle je bilo zelo priljubieno med svojimi sovrtniki, ki so ji poklonili lep venec. Domači pevski zbor je ob odprtem grobu zapel nekaj žalostink. Pogreba so se udeležili domačini v prav lepem številu. Naj ji bo lahka domača zemlja, prizadetim naše sožalje. — (Agis).

† VIRGINIJA FURLAN

V Trstu je dne 25 okt. umrla ga. Virginija Furlan roj. Šivic, v visoki starosti 74 let. Pokojnica je mati docenta ljubljanske univerze g. Borisa Furlana. Naj ji bo lahka domača zemlja, prizadetim naše sožalje.

† LUCIJA GRADNIK

V Medani v Brdih, je umrla mati našega pesnika Alojza Gradnika Lucija Gradnik, v visoki starosti 84 let. Spomladi bi obhajala s svojim možem biserno poroko, pa jo je smrt prehitela. Naj počiva v miru. Prizadetim iskreno sožalje. — (Agis).

† IVAN KENDA

Na cesti s Pokluke proti Bledu je 19 oktobra t. l. našel smrt o priliki avtomobilske nesreče posestnik in hotelir in bivši lastnik bleiskega jezera in gradu, Ivan Kenda. Rojen je bil na Žagi pri Bovcu. S svojo podjetnostjo in pričnostjo si je pridobil veliko premoženje, ki pa mu ga je uničila kriza in razmere zadnjih let. Prizadeti družini iskreno sožalje. — (Agis).

† STRLE FRANJO

Koncem oktobra je umrl v ljubljanski splošni bolnici žel. uradnik v p. Strle Franjo, v starosti 73 let. Doma je bil iz Kivolč pri St. Petru na Krasu. Naj počiva v miru. Prizadetim naše sožalje. — (Agis).

Laskavo priznanje našem listu

List naših iseljenika u Detroitu, Mich. USA »Jugosloven-The Jugoslave« prenosi iz »Istre« raspravu »Fašizam i selo« u nastavcima. Na koncu stavlja uredništvo ovu napomenu:

— Kao što rekoh u početku ove rasprave, žao mi je da nisam saznao ime pisca. Ali bez sumnje na našem jeziku ovo je jedna od najdubljih studija o fašizmu. Oni koji su pomno pratili, uvjerali su se o istinitosti. Takovih i sličnih stvarica nadje se dosta u tjedniku »Istra«, pak ga najtoplije preporučamo našem narodu ovdje u Sjedinjenim Državama.

Za Ameriku pretplata iznosi 2.00 dolara. Adresa je sljedeća:

»ISTRAC«,
Masarykova 28a, Zagreb.

DINARI SU MILIJI

U gostioni na Rijeci su pili i jeli i nakon toga pitali, da li mogu platiti račun u dinarima. To su bili naši ljudi iz Sušaka koji zalaze u riječke gostione Gostioničar im odgovori, da mogu platiti u dinarima. Račun je iznašao 13 lira, te mu gosti obračunaju 27 dinara. Gostioničar pita, kako to da tako malo računavaju u dinarima. Gosti ga upozoravaju da je lirc pala. Gostioničar se čudi i napominje:

»Corpo di baco, no tu više primati lire«.

stinjak (u bijeloj haljini pavlinačkoj); (god.?). Nalazi se na pobočnom oltaru crkve Majke Božje u Snijegu. (Bez umjetničke vrijednosti, ali zanimljivo.)

c) Staro puklo zvono sa zanimljivim reliefima iz godine 1493, prelieto je 1901 u Ljubljani, ali nije pridržan žalbice otisak tih slika; znak ljevaoca bio je na zvonu monogram A F, a nad njim križ.

d) U istoj se crkvi našao torso križa — korpus bez ramena i okrnjen na nogama — iz slonovine, oko 10 cm dug, što je sada sahranjeno u drž. muzeju u Pulj.

D. a) Pripovijedali su mi u Šterni, da se vidjalo po kućama starinskih sjekirica na štapu nasadjenih za šetnju, što su ih zvali »balde«, ali ja nisam kroz 20 godina svoga tamo boravka (1892 do 1912) vidio nijednu.

b) Pastiri znadu oko volova na paši vješto izrezuckavati svoje štapove i iglice za pletenje »hlače« (čarapa); vidio sam jednoga u selu Buturi.

c) U mene je starinski nož (sablja), dug 58 cm, u trošnim koricama. Radnja na balčaku sjeća na bosanske ruke. Nož potječe iz Buzeta.

Antun Medved, umir. župnik Šterne. Štinjan. A. župna crkva je jednostavna, te je bila sagradjena god. 1715.

Antun Gjinčić, župnik.

Šumberg. (Iz pisma mjesto odgovora na upite:) ... Teško mi je odgovoriti na pitanja, budući sam nevjest... Ali ipak... mogli bi štogod naći. Tako na pr. (je u crkvi sačuvan napis:) »1540. Tu crkav prekril župan Kirin Trubežić«, te onda još jedan glagolski napis u dvorištu župničkog stana, a u crkvi na groblju su nadgrobne ploče (jedna mi se čini iz god. 1655) Dne 17 XII 1912 su bili ovdje gg. prof. Gnirs i ing. Deak pak su se zanimali za te stvari.

Fran Halama, župnik.

NAŠA KULTURNA KRONIKA

„ISTRA“ NIKOLE ŽICA

Neumorni hrvatski pisac prof. Nikola Žica nas je ponovno razveselio vriednom naučnom radnjom, koja nam omogućava bolje upoznavanje naše mlie i tužne Istre. U nakladi biblioteke HRID u Zagrebu izašao je sada drugi i treći svezak njegove publikacije kao posebna knjiga »Istra«. Nakon prijašnje njegove rasprave, koja je posve zemljopisna, (Istra-Zemlja) došao je na red istarski čovjek u toj antropogeografskoj studiji. Taj dio će biti za naše čitatelje sigurno najzanimljiviji, jer razotkriva sistematski i na širokoj naučnoj osnovi sve one mnogobrojne čimbenike i utjecaje koji su od pamtljivjeka pa do konca svjetskog rata suradjivali na razne načine u izgradnji istarskog žiteljstva. Izgradjivali ga, negdje i deformirali, i kočili na razne načine njegov napredak. Prof. Žica izlaze kako su ti razni čimbenici usmjerili istarsku privredu i kako je Istra na taj način postala pretežno agrarna zemlja i time ti čimbenici uobličili i današnjeg istarskog čovjeka, kakovog poznajemo i volimo.

Auktor nas vodi kao iskusan vodič kroz burna stoljeća neprestanih borba mnogobrojnih rasa za opstanak na tom izloženom poluotoku Jadrana. Sigurnom rukom vještaka vodi nas preko »bijeles« visoravnj Krasa, kroz »sive« pješčanu do vinorodne »crvene« Istre, uvijek ističući ono bitno što je bilo odlučno za razlike ljudi i njihove odnose prema svojoj dragoj zemlji.

Ali — pisac prestaje na onom odlučnom prelomu 1918 godine i tu oprezno zaključuje svoja razmatranja. Stao je tamo gdje je bio onda kada je smio da na licu mjesta prouči kao mlad stručnjak sve one raznolike osobine kojima je tako bogato obdarena ta naša zemlja. Znajući koliko je Istra od tada doživjela poraza i razočaranja, on se nije usudio prestatiti preko te nacionalne, socijalne, gospodarske i moralne katastrofe. Taj Žicov »danas« utemeljen je i dobro obrazložen u predgovoru, pa nam se kruta sadašnjost upoređena s prošlošću čini kao nešto neprimodna, nemoguća, pa baš radi toga i prelazna. Prije rata je Istra postojala prirodnom putem svakim danom svjesnija, sve više lavenska i hrvatska, naprednija i sve bolje organizirana. Zato tražimo u Žicovoj knjizi činjenice i pojave koje nam

daju nadu da je to današnje stanje prolazno, a takove činjenice i pojave u knjizi i nalazimo. Tako naučno utemeljena radnja može nas samo sokoliti u našoj borbi i u njoj nalazimo opravdanje za sve naše nade.

Prateći vrlo aktualne feljtone Mihe Krvavca u našem listu, mogli bi postati pesimisti gledajući sve te preobrazbe današnje Istre. Gledajući njenu gospodarsku strukturu u autarhičnoj državi gdje naš čovjek gubi posjed, vjeru, jezik, pjesmu i sve što je znao spasiti uz ogromne žrtve u vjekovnoj borbi s prirodom i susjedima. Ali i u tim, naoko pesimističnim prikazima, možemo ipak među rečima, a više puta i u tekstu, opaziti neke uslove za nadu u održanje našeg čovjeka i za neumitnu izmjenu današnjice. I baš radi svega toga ne smijemo svoju sudbinu prepustiti vremenu.

Nije nam moguće upuštati se u podrobnosti knjige prof. Žica, niti nabrajati sva ona zanimljiva i nova izlaganja, bilo da je kritički upotrebio tuđa istraživanja, bilo da je iznio svoja vlastita opažanja, proučavanja i zaključke. U toj odličnoj knjizi ima puno toga što će pažljivog čitaoca potaknuti na razmišljanje i što će izazvati raznovrsne osjećaje. A ostaju još i razna pitanja i problemi koji čekaju da ih obrade i ostali koji su voljni da kao stručnjaci ili kao diletanti zaoru po toj našoj tek načetoj leđini.

Knjizi je priložena i etnografska karta Istre u bojama. Karta je izradjena prema službenoj statistici od 1910 godine, kada je Austrija posljednji put popisivala pučanstvo po »općevnom« jeziku. Znamo da su taj popis vršili općinski namještenici. Svaki poznavalac Istre, a naročito prof. Žica, znađe vrlo dobro koliko je ta službena statistika točna — da ne odgovara nikako stvarnosti, pa nam je žao da je karta izradjena posvema po toj statistici. Sjećamo se, naime, da su pisci »Spomenice« o Istri 1918, među kojima je bio i prof. Žica, bili došli do potpuno drugih podataka, naročito u pogledu onih sudskih kotara na zapadnoj obali gdje poznavanje i drugog zemaljskog jezika nije nikako značilo da je time naš seljak postao pripadnik talijanske narodnosti. Znamo na kakove poteškoće se nalla-

VIJESTI IZ ORGANIZACIJA

IZ DRUŠTVA »ISTRA« U ZAGREBU

Važna redovita godišnja skupština Omladinske sekcije društva »Istra«

DAN RAPALLA
Omladinska sekcija poziva članstvo na redoviti glavni godišnji sastanak, koji će se održati dne 14. novembra o. g. u 9 sati prije podne na Trgu Kralja Aleksandra u prostoru jama Hrv. učiteljskog doma.

Dnevni red:

1. Pozdrav pročelnika;
2. Predavanje o Rapallu — predaje brat dr. Bratulić Vjekoslav;
3. Izvještaj tajnika i knjižničara;
4. Izvještaj blagajnika i nadzornog odbora;
5. Davanje razrješnice i biranje članova upravnog i nadzornog odbora;
6. Diskusija o emigraciji i omladini;
7. Eventualije.

ODBOR

Omladinske sekcije društva »Istra« u Zagrebu.
OBENI ZBOR DRUŠTVA »SOČE MATICE«
V LJUBLJANI

Društvo »Soča« matica v Ljubljani naznana, po določbah § 24 svojih društvenih pravil, da bo redni obeni zbor v restavraciji pri Levu, dne 13. novembra t. l. ob 20.30 ur. — Dnevni red obnega zbora je običajen in je določen po pravilniku.

Pozivamo vse članstvo, da se obnega zbora gotovo udelež.

ODBOR

Slovansko, svetovno knjižnico, druge knjige in časnike izdane pred vojno v Juljskoj Krajini kupi

I. HRIBOVSEK, dentist
Zagorje ob Savi

Rapalski dan u Novom Sadu

Novi Sad, novembra 1937. U nedjelju 7 o. mj. priredilo je ovdašnje društvo »Narodno jedinstvo« Rapalski dan u Novom Sadu. Na priredbi su govorili i članovi uprave »Orjemas«. Priredbi je prisustvovala i književnica Jelica Belović-Bernadzikovska koja je još prije rata pisala u »Malom Istraninu«, »Našoj Slogi« i drugim našim listovima.

zi pri sastavljanju ovakove karte, ali, uz gornje napomene, mislimo da se na karti potkrala i pogreška i za Ročku i Buzetsku općinu. Znamo da je skoro nemoguće izraditi apsolutno točnu etnografsku kartu, pa vjerujemo da su te pogreške nastale baš radi tih tehničkih razloga. Slične prigovore mogli bi izreći i etnografskoj karti koju je ovih dana izdao Publicistički otdjel Saveza, premda je ova posljednja karta radjena i po talijanskim statistikama od 1920 godine. Ni ta posljednja karta neće mno-

Borba za 6 strana

počinje ponovno. U toj borbi moramo uspjeti. List moramo proširiti. Da se to postigne treba povisiti broj pretplatnika.

Stare dužnike, naročito neku imućniju gospodu koja su dužna za par godina, pozivamo da se posluže olakšicama u plaćanju. Inače ćemo biti prisiljeni da poduzmemo drastičnije mjere.

Povjerenike molimo da se sada iza kongresa bace pojačanim elanom na posao. Društvima stavljamo na srce našu zajedničku akciju.

Pretplatnicima koji uredno plaćaju zahvaljujemo. Oni koji su u zaostatku neka se posluže našom čekovnom uplatnicom, a ako je nemaju neka kupe za 25 para čekovnu uplatnicu na pošti i neka nam na našu adresu i broj ček. računa 36.789 dostave dužnu pretplatu. Svaki organizovani emigrant mora da bude pretplatnik.

Svaki pretplatnik neka nadje još jednog pretplatnika.

Svi u borbu za 6 stranica!

POROKA

V soboto, 6. novembra, se je poročil v Ljubljani naš rojak Srečko Šorli, doma iz Tolmina, trgovec na Jesenicah, z Marijo Šegatin. Drugoval je Božič Lado, podpredsednik ljubljanskega »Tabora«. Srečno! — Agis.

ITALIJANI IN NEMŠKE KOLONIJE

V italijanskih časopisih je bila objavljena tale šala na račun Nemčije in njenih kolonij. Pri brivcu sedi gospod, katerega je brivec za obril. Obrne se zato k njemu in mu reče:

»Gospod je poslužen. Gospod lahko gre.

Kaj čaka gospod?»

Gospod se pa odreže: »Kolonijel« in mirno sedi dalje.

(Agis)

UREDNIKOVA POŠTA

A. M., Novi Sad: Sa uplaćenih Din 50.— namirili ste pretplatu do konca god. 1937.

ISTRA SE MIJENJA

8. NA PUTU S MAJKOM

Zadnja noć provedena u selu bila je nekako sumorna i blijeda. Nekad, nekad je bilo drukčije. Imao sam starije prijatelje, drugove i vršnjake, rodbinu. Između svih nas je vladalo neko povjerenje, vjera, pouzdanje. Bilo da sam odlazio u Pazin, bilo u Zagreb, bilo u vojsku, rastanak je bio dirljiv, zadnja noć drugarski topla. Obilazio sam rodbinu, razgovarao s prijateljima. Sad je sve hladno, pusto iako je u selu i te noći kao i svake živo. Stariji prijatelji su pomrli, drugovi i vršnjaci su dijelom pomrli, dijelom su se razbježali i rasuli, ili su tu u tudjim poslovima, opretni, ukoceni, stegnuti. Čime da ih utješim, kakvu nadu da im dam? Baš ništa ne mogu da im kažem, i ja sam među njima postao ukočen i dok su oni još po krmama, šaljam se tiho kući. Kao da mi je neki makarun zastao u grlu, šutim i izjedam se. Da, da, u mome dragom selu ja postajem tuđ, jedan od stare generacije, koje nestaje, jedan koji nema ni propisan pas, ni bakarni sat na ruci, ni rupčić u gornjem vanjskom džepu kaputa, koji ništa, ama baš ništa ne može da učini ni za koga od njih. Opet su nam na putu i državne granice i razne kokarde, emblemi, kape. Njihova je Abesinija, njihov je Viktor Emanuel i Mussolini, njihove misli su kod poslodavaca, koji im isplaćuju nadnicu, kod nadzornika posla, kod njihovih drugova u rodu. Eto tu je kuća, koju sam ja gradio i svojim rukama, u naručju nosio kamenje po duplim stepenicama sve do krova, ali i u toj kući ja sam gost samo par dana svakih pet godina možda i već osjećam kako u svojoj kući drugima smetam.

Legao sam rano i ustao već u dva sata. Uvijek sam ustajao tako noću, u kući je bilo noću živo, bilo da smo išli na posao, u ribolov ili se vraćali s rada ili mora, bilo da sam odlazio od kuće. Samo me je prije uvijek budila mati. Sad ustajem sam. Mati je palažila vatru i na starom ognjištu, na onom istom gdje sam nekad učio sricati slova i ponavljao za babom stare pobožne pjesme, od kojih mi je ostala u sjećanju samo jedna:

Muka Boga Gospodina
Isukrsta božjeg sina
Po Ivanu, Evangelistu.
Plač Marija navistila
Plače zemlja, plače trava
Privisli se Isusu glava.

Na tome ognjištu smo provodili zimске večeri, na njemu smo kovali vodu kad smo u kući, u koritu mastili ulike, na njemu se je razgovaralo i čitalo, bukaleta se grijala kraj vatre, na viljuju božju frigali su se mlinci. Na mrtvi dan su na njemu gorjele svijeće, male svijeće, jer smo bili siromašni, za naše pokojne. Svaka od tih tankih svijeća je bila namijenjena nekome od naših mrtvih, djedu, pradjedu, prababi, nepoznatom stricu, što je umro kao dijete, nepoznatoj tetki i još možda nekome, kome drugi nije imao da zapali svijeću. I dok su svijeće gorjele pred nama, kao drage duše pokojnika, pobožne usne šaptale su molitvu: »Ovu molitvu naručjujen i priporučjujen za dušu pokojnog dida Marka...«

Na tome ognjištu pijemo crnu kavu, mati i ja. »Forši zadnji put ovako skupac«, kaže mati. »Ee...« junačim se ja. »A znaš, sin moj, ja san bona, i svaki dan tužna i dešperana i sve gre napako, i nideri drugo niman ninea, ni lipe beside od ninea. Mene moru i zakopati, a ti ne biš zna ni da san umrlac.«

Uprtili smo se paketima, kuferima, rukakima. Idemo u grad, pješke, noću po tammim stazama, kud kola ne prolaze. Selo je još tiho, noć je oblačna i tamna. Iz neke kuće probija svjetlo, to majka doji dijete ili ga ziba u zipci. Oblaci čine da ne vidimo gdje ćemo na kamenitoj stazi da stanemo i zato koracamo oprezno spuštajući nogu na kamen ili između kamena. Strašan put, kojim stotine godina koraca cijelo moje selo. Tu se ne bi moglo ći ni konjem, ni magarcom. Kamen oštar, skasi su grebenasti, a mi smo natovareni i pipamo u tami gdje ćemo stati. Imamo tako pred sobom praktičan posao, cilj, savladujemo teškoće puta i usredsređujemo svoje misli na to gdje ćemo stati, tako da nam to razgoni tugu rastanka sa selom i brzog rastanka sa majkom.

Od svih ljudi koje sam sreo u selu, čini mi se da se moja majka u svojoj unutrašnjosti najmanje promijenila. Ista čuvarica kuće, ognjišta, roda, tradicija, kakva je uvijek bila. Dogodjaji su prohujali uz nju, uskovitlali su je, ali je ni su izmijenili. »Znaš, kad smo mi ono kopali...« počinju njezine rečenice. I dok tako hodamo noću po stazama između srika, a na moru, dolje, vode ferall ribu u tratu i zora je počela da daje oblike kamenju, zidovima, stabi-

ma oko nas, čudesne, neprimodne oblike, se s nadzornikom, pa prosto idu sa posla, a nadnica im se računa. Najbolji težaci su postali ljenštine...«

»I prste režu sebi namjerno, da b' dobili otštetu. I rane se, pa meću so na ranu i slanu srdelu, kao u vrijeme rata... Sve je novo, sve je drukčije.«

Prolazimo uz jednu krmu. Hoćemo da se odmorimo. Krmčarica nas gleda i nepovjerenjem. Još je rano i ne smije da toči vino. Tako je neki dan došao brigadijer, tražio čašu vina, popio, pa onda tužio krmu, da prodaje izvan vremena.

Krmčarev mali uči služavku talijanski. Ona mu se smije. Mali ide u školu u grad u »Industriale« (gradjanska škola) i zna da je glavni grad Francuske Pariz.

Probili smo se na cestu i idemo lakše. Susrećemo seljake sa govedima i nazdravljamo im dobro jutro. Sto smo bliže gradu, sve češće nas susreću ili prestižu automobili.

Mati opet priča o sebi, ocu, sestrama, zetovima, selu. Čudne se stvari događaju. Učitelj Talijan uzeo za ženu najljepšu djevojku u selu, koja mu je bila služavka. Vjenčao ju je, pa se zapleo sa drugom učiteljicom i napustio ženu i dijete, pa otišao. Sve bi djevojke htjele učitelje, a život učitelja je blijedan, da ne može biti gori.

»Znaš, i ona lijepa Fuma, koja ti je šumprešala košulju hoće učitelja. A on njoj kaže: Femija, mi te vojo ben, ma mla paga xe quattro cento lire, e mi spendo per le zigarette qualche volta diese lire al giorno. I tako ti mala Fuma ne zna, da li je bolje uzeti učitelja ili nositi breme drva na leđima, sat i po uzbrdo, od mora u selo...«

Približavamo se gradu. Mati je umorna, ali manje umorna od mene. Ona se tješi, što smo išli pješke, uštedili smo trošak za autobus, stigli smo prije autobusa i bili smo tako toliko sati više skupi. »A nismo se strdili odviše«, kaže ona.

Još malo, pa ćemo da se razdvojimo. Htio bih joj reći nešto lijepo, ali i ne umijem i plašim se njenog zgrčenog lica. Vadam i ostavljam joj sve lire, što su mi preostale. Ona kaže da je to mnogo i da sam joj dao sve, a ja znam, da joj nikad ne mogu platiti njezin trud ni vratiti ljubav.

Valjda nije ni jedan sin do danas vratio majci ono što mu je dala njena materinska ljubav. Takav je zakon.

Bog, majko!

MIHO KRVAVAC